

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙΖΗΣ

Δρ. Αρχιτέκτων, Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Αθήνα, 13 Ιουνίου 2013

Αρ.Πρωτ: 272

Προς την 2^η Ε.Β.Α.
Κλεψύδρας 2, Αθήνα
Email: 2eba@culture.gr
Υπ' όψιν:
κ. Αικατερίνης Δελλαπόρτα

Υπ' όψιν:

1)Ελληνική Εταιρεία
Περιβάλλοντος και Πολιτισμού
Email: elet@ellinikietairia.gr

2)Association Haghia Kyriaki
Email: alexandre.antipas@dvd.ch

Κοινοποίηση:

Χ. Ανδρέου
Email: anteKoe@gmail.com

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙΒΛΕΨΗΣ

Αποκατάστασης ναού Αγ. Κυριακής στην Απείρανθο Νάξου

Την Τρίτη 11.06.13 οι επιβλέποντες αρχιτέκτονες – αναστηλωτές Γιάννης Κίζης, Κλήμης Ασλανίδης και Χριστίνα Πινάτση επισκέφθηκαν το εργοτάξιο. Παρίσταντο ο ανάδοχος κ. Χρήστος Ανδρέου και οι τεχνίτες του. Στο εργοτάξιο παρέστη και ο συντηρητής της 2ης ΕΒΑ κ. Ν. Βίττης και συνεργάσθηκε με τους αρχιτέκτονες σε θέματα αρμοδιότητάς του, σε θέματα συντονισμού των συνεργείων των συντηρητών με αυτό των οικοδομικών επεμβάσεων και σε τεχνικά θέματα κοινού ενδιαφέροντος.

Αναλυτικά:

1. **Σειρά εργασιών:** Οι οδηγίες μας προς τον Ανάδοχο δόθηκαν προφορικά παρουσία του κ. Βίττη ώστε να επιτευχθεί (α) συναντίληψη για την σύμφωνα με την εγκεκριμένη μελέτη τελική εκφορά του έργου, (β) χρονικός συντονισμός και (γ) συμβατότητα τεχνικών επεμβάσεων αναστηλωτών και συντηρητών.

Τα οικοδομικά έργα θα αρχίσουν από το νάρθηκα, θα ακολουθήσουν οι εργασίες στο παρεκκλήσιο και θα μείνει τελευταίος ο κυρίως ναός. Έτσι, εκ παραλλήλου, θα συγχρονιστούν οι εργασίες των συντηρητών στο παρεκκλήσιο και τον κυρίως ναό, που κατά την εκτίμηση του κ. Βίττη δεν θα χρειαστούν περισσότερες από πέντε (5) μέρες (στερεώσεις τοιχογραφιών).

1.1 Νάρθηκας:

1.1.1 Ολοκλήρωση/ βελτίωση υποστύλωσης κατά τις οδηγίες που δόθηκαν επί τόπου (σύνδεση στύλων με διάμηκες δοκάρι, εξασφάλιση εδράσεων)

1.1.2 Αρμολόγηση-στερέωση δυτικού τοίχου νάρθηκα, πρόσδοση της μέγιστης δυνατής αντοχής με ενέματα, αν χρειαστεί, ώστε να αναλάβει τις ωθήσεις του θόλου του.

1.1.3 Αρίθμηση-φωτογράφιση υφιστάμενων πλακών επικάλυψης θόλου νάρθηκα, αποξήλωση, φύλαξη. Καθαρισμός, αποκάλυψη εξωραχίου.

1.1.4 Αποκατάσταση επικάλυψη θόλου σύμφωνα με την μελέτη. Χρήση γαιωπλέγματος και διαπνέουσας μεμβράνης.

1.1.5 Επικάλυψη με τις παλιές πλάκες και συμπλήρωσή τους με όμοιες από ντόπιο λατομείο. Διαμόρφωση λουκιού απορροής ομβρίων σε επαφή με τον κυρίως ναό, με διάστρωση διπλής μεμβράνης. Διάνοιξη σταυροειδούς παραθύρου με πρόνοια απορροής ομβρίων από την ποδιά του.

Χρήση κατάλληλων κονιαμάτων σύμφωνα με την εγκεκριμένη μελέτη και ανάλογων αυτών των αρμολογημάτων (βλ. παρακάτω §2). ιδιαίτερη ενίσχυση σε θηραϊκή γη των κονιαμάτων των πλακών - «καπακιών» και προσεκτικό «πάτημα»

στο λούκι απορροής. Επίμονο «πάτημα» με βαρύ χαλύβδινο μυστρί («μαλά») στο κονίαμα επικάλυψης του θόλου, ώστε να επιτευχθεί στεγανότητα. Συνεχής προστασία με βρεγμένες λινάτσες για την αποφυγή ρηγματώσεων. Επί αυτού «πεταχτό» πριν το κονίασμα έδρασης των σχιστοπλακών. Το τελευταίο να είναι ισχνότερο ώστε να διευκολύνονται μελλοντικές επισκευές χωρίς καταστροφή του υποστρώματος (δηλ. του πατητού επιχρίσματος του εξωραχίου).

1.2 Παρεκκλήσι (μετά την στερέωση των τοιχογραφιών)

Αρμολόγηση – στερέωση του νοτίου τοίχου και πιστή επανάληψη των βημάτων αποκαταστάσεως του νάρθηκα (ανωτέρω §§ 1.1.1 έως 1.1.5).

Επιπροσθέτως: ενέματα πληρώσεως ρωγμών θόλου με ισχνό κονίαμα σε συνεργασία με τους συντηρητές.

1.3 Κυρίως Ναός (μετά την στερέωση των τοιχογραφιών)

1.3.1 Υποστύλωση πλευρικών τόξων/ θόλων εδράσεως τρούλλου.

1.3.2 Δομική συμπλήρωση των κατεστραμμένων δύο γωνιών της βάσεως εδράσεως του τρούλλου, με ενσωμάτωση δυο πήλινων αγγείων.

1.3.3 Τρούλλος: καθαρισμός, στερέωση εξωραχίου με παρεμβολή γεωπλέγματος χωρίς, όμως, μεμβράνη. Ολοκλήρωση εργασίας ως ανωτέρω §1.1.5, με διαμόρφωση μικρής εξοχής (γείσου) των πλακών, κατά τα σχέδια της εγκεκριμένης μελέτης.

1.3.4 Τύμπανο Τρούλλου: χτύπημα και απομάκρυνση μόνον των σαθρών και κούφινων επιχρισμάτων. Συμπλήρωση – επίχριση με υλικό ισχυρό, υδραυλικό, ως τα αρμολογήματα (βλ. πιο κάτω §2). Επίτευξη στέγασης επιφάνειας (με τα απαραίτητα μικροστοκαρίσματα, όπου χρειαστεί) αλλά με διατήρηση του αδρού χαρακτήρα και της πατίνας του χρόνου. Υπογραμμίζεται ότι η εγκριθείσα από το ΥΠΠΟ/ ΚΑΣ επιλογή της μελέτης αποσκοπεί στην παγιωμένη εικόνα της τοπιακής ένταξης του έργου, όπως αυτή διαμορφώθηκε κατά τον 19^ο αιώνα: αποφυγή μιας «υπερανακαινισμένης» εικόνας, χωρίς αυτό να σημαίνει την παραμικρή έκπτωση σε ζητήματα στερεότητας και στεγανότητας.

1.3.5 Βάση τρούλλου: Επίστρωση σκεποπλακών ως ανωτέρω και αρμολόγηση κατακόρυφων επιφανειών (βλ. πιο κάτω υφή και σύνθεση αρμολογημάτων §2)

1.3.6 Θολοδομία κεραιών σταυρού

Ως ανωτέρω §1.1.3 έως 1.1.5 χωρίς παρεμβολή στεγανωτικής μεμβράνης. Προηγείται η εξομάλυνση της κλίσης απορροής στην επαφή θόλων και στέψεων τοίχων με μικρές σχιστόπλακες και κονίαμα. Ακολουθεί η συνολική μόρφωση του εξωραχίου με πατητό κονίαμα, όπως περιγράφηκε από πριν.

Διαμόρφωση εξοχών πλακών – γείσων σύμφωνα με το σχέδιο της εγκεκριμένης μελέτης.

1.4 Τοίχοι Ναού

1.4.1 Αφαίρεση σαθρών επιχρισμάτων – αρμολογημάτων, στο πνεύμα της ανωτέρω § 1.3.4.

1.4.2 Αρμολογήματα με μικρή επικάλυψη των περιγραμμάτων των λίθων, ώστε να επιτευχθεί η ανωτέρω περιγραφείσα τελική εικόνα (§1.3.4)

2. Υφή και σύνθεση κονιάματος αρμολογημάτων

Έγινε διαλογική συζήτηση και αξιολόγηση των δειγμάτων των αρμολογημάτων, που είχαν εφαρμοσθεί στην βόρεια όψη με τις οδηγίες των αρχιτεκτόνων Κλ. Ασλανίδη και Χρ. Πινάση αφ' ενός και του συντηρητού Ν. Βίττη αφ' ετέρου. Τα δείγματα είχαν στεγνώσει κατά το διάστημα μιας εβδομάδας.

Από τα δείγματα, αυτό που ανταποκρίνεται πιστότερα στο πνεύμα και τους στόχους της εγκεκριμένης μελέτης ως προς την υφή και την επεξεργασία της επιφάνειας είναι το υπ' αρ. 1Δ. Τα δείγματα που δεν ικανοποιούν, είτε διότι ήταν υπερβολικά λεία, είτε διότι υπερίσχυε η ανοιχτή ασπροκίτρινη απόχρωση, απεκλείσθησαν. (βλ. και ανωτέρω §1.3.4)

Κατά τη διαλογική συζήτηση που αναπτύχθηκε μεταξύ των αρχιτεκτόνων και του συντηρητή φάνηκε ότι η σύνθεση του κονιάματος της εγκεκριμένης μελέτης δεν απέχει από αυτήν που επιλέχθηκε κατ' αρχήν. Οι αναλογίες εδώ δίνονται κατ'

όγκον, όπως απαντούν στη σχετική βιβλιογραφία των αρχιτεκτονικών αναστηλώσεων (Ashurst κ.α.), όπως εμφανίζεται στα συνοδευτικά έγγραφα των εταιρειών chaux blanche, αλλά και όπως διευκολύνει την ορθή ανάμιξη των υλικών στο ερμητικό, χωρίς τεχνικά μέσα ακριβών ζυγίσεων, εργοτάξιο.

2.1 Σύνθεση κονιάματος.

1 μέρος όγκου υδραυλικής κόνεως υδρασβέστου

1/2 « « θηραϊκής γής

2 1/4 μέρη όγκου αδρανών, που συνίστανται από 1 μέρος τοπικής άμμου (του ρέματος από το οποίο, κατά τεκμήριο, ήρθε και το αυθεντικό υλικό) κοκκομετρίας μικρότερης ή ίσης των 6mm και από 1 1/4 μέρος άμμου Καλαμάτας, κοκκομετρίας μικρότερης ή ίσης των 4mm.

Με ζύγιση των συστατικών του κονιάματος κατόπιν ξήρανσης προσδιορίστηκε και η ανηγμένη κατά βάρος αναλογία συνδετικού υλικού προς αδρανή, η οποία είναι κατά προσέγγιση 1:3.

Η chaux blanche που θα χρησιμοποιηθεί θα είναι μίγμα των τύπων NHL 3.5 και NHL 5.

Μικροτροποποιήσεις θα προκύψουν, ενδεχομένως, στην πράξη, αρχής γενομένης από τα αρμολογήματα της δυτικής όψεως του νάρθηκα.

3. Συντονισμός συνεργείων.

3.1 Εντός της τρέχουσας εβδομάδας το συνεργείο του Αναδόχου κ. Ανδρέου θα προσκομίσει στο εργοτάξιο και άλλα ικριώματα και εργαλεία.

3.2 Με δαπάνες της Ελληνικής Εταιρείας (κατόπιν τηλεφωνικής έγκρισης που δόθηκε από τον κ. Κρεμέζη) θα αγορασθούν και θα προσκομισθούν υλικά των συντηρητών (τουλουπάνια, κόλλες κλπ) με απ' ευθείας συνεννόηση του κ. Βίττη με τον Ανάδοχο.

3.3 Τα συνεργεία οικοδόμων και συντηρητών θα εργασθούν παράλληλα από το τέλος της τρέχουσας εβδομάδας. Ο Ανάδοχος θα μετακινεί και προσαρμόζει τα ικρίωματα κατά τις ανάγκες των συντηρητών.

3.4 Οι μετακινήσεις των συντηρητών θα γίνονται με αυτοκίνητο που θα ενοικιασθεί δαπάναις της Ελληνικής Εταιρείας (σύμφωνα με την ανωτέρω έγκριση του κ. Κρεμέζη) μερίμνη του Αναδόχου επί αποδόσει λογαριασμού ενοικίου και καυσίμων.

Ο συντάξας,

Γιάννης Κίζης
Δρ. Αρχιτέκτων – Ανασυλωτής
Καθηγητής ΕΜΠ
Εκπρόσωπος της Επίβλεψης για λογαριασμό της
Ελληνικής Εταιρείας και της Assosiation Aghia Kyriaki

Συνημμένα:
(προδιαγραφές υλικών)

1. Fiche Tradi 100
2. Fiche Chaux Pure LC NHL 35
3. Lafarge
4. NHL 5
5. NHL 3.5